

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΤΟΝ ΑΠΟΚΟΠΟ ΤΟΥ ΜΠΕΡΓΑΔΗ

Τὸ κείμενο τοῦ Ἐπόκοπου, ὅπως μᾶς ἔχει παραδοθεῖ, παρουσιάζει δυσκολίες μεγάλες γιὰ τὴν ἀποκατάστασή του¹. Γι' αὐτὸ στὴ μικρὴ αὐτὴ μελέτη προτίμησα νὰ ἐξετάσω μερικὰ ἐρμηνευτικὰ πρὸ πολὺ ζητήματα ἀπὸ τὸ σημαντικὸ αὐτὸ ἔργο τῆς κρητικῆς λογοτεχνίας.

12 ἔτρεχα, ὥστε καὶ τζάκισε τὸ σταύρωμα ἡ μέρα.

Ὁ Legrand γράφει *ἡμέρα*. Τὸν ἀλώβητο τύπο τῆς λέξης τὸν χρησιμοποιεῖ ὁ Μπεργαδῆς (206), ὅπως ὅμως στὸ στ. 58, ἔτσι κι' ἐδῶ τὸ ἄρθρο εἶναι ἀπόλυτα ἀναγκαῖο (πρὸβλ. πρὸ κάτω τὰ παραδείγματα). Καὶ σὲ ἄλλα χωρία τὸ ἄρθρο χρειάζεται νὰ προστεθεῖ, ἂν καὶ πολλὲς φορὲς στὴν κρητικὴ διάλεκτο ὁ ἀρσενικὸς τύπος δὲν ἀκούγεται, ἔτσι πὺ συγχωνεύεται μὲ τὸ ἀρχικὸ φωνήεντο τῆς ἀκόλουθης λέξης. Ὅπως δὴποτε, καὶ ἂν ἀκόμα ὁ μελλοντικὸς ἐκδότης ἀποφασίσει νὰ μὴ βάλει τὸ ἄρθρο παντοῦ στὸ κείμενο, ὁ ἐρμηνευτὴς πρέπει νὰ τὸ συνακούσει: 24 *ἦτον τοῦ λιβαδιοῦ* <ὁ> *ἕφαλός*, 86 *ἂν κρατεῖ* <ὁ> *οὐρανός*, 92 <ὁ> *ἀνγερινὸς ἀστέρας*, 131 <ὁ> *οὐρανὸς κρατεῖ*. Πρὸβλ. 230 *λείποντα* <οἱ> *υἱοὶ τους*.

Ἡ ἔκφραση *τζάκισε τὸ σταύρωμα ἡ μέρα* ἀποτελεῖ συμφυρμὸ ἀπὸ δύο λαϊκὲς φράσεις: *ἔτσάκισε* (*τσακίζει*) *ἡ μέρα* (πῆρε νὰ νυχτώνει) [πρὸβλ. *τσακισε ὁ ἥλιος* (πῆρε νὰ βασιλέψει), *ἡ κάψα* (πέρασε ἡ μεγάλη ζέστη τοῦ μεσημεριοῦ), *τσακίσαν τὰ μεσάνυχτα*, *τσακίζει* (ἀπόλ.)] + τὸ *σταύρωμα τῆς μέρας* [*ἡ τοῦ μεσημεριοῦ*] (ἀκριβῶς τὸ μεσημέρι) [πρὸβλ. *τὸ σταύρωμα τῆς νύχτας* (τὰ μεσάνυχτα), *τοῦ χρόνου* (ἡ ἐπέτειος ἡμέρα)]. Ἡ πρώτη ἔκφραση, ἂν καὶ τὴν ἀγνοεῖ, ὅσο ξέρω, ἡ ἀστικὴ δημοτικὴ², εἶναι, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας, γνωστὴ στὸ λαὸ ὅλου σχεδὸν τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου (Ἡπ., Μακεδ., Στερ. Ἑλλ., Θεσσαλ., Πελοπόν., Κύπρ., Σκίαθ., Εὐβ., Ζάκυνθ.). Τὸ *σταύρωμα τοῦ μεσημεριοῦ ἢ τῆς ἡμέρας* λέγεται στὴν Κρήτη, *τῆς νύχτας* στὴν Κύθνο, *τοῦ χρόνου* στὴν Κεφαλληνία.

¹) Πρὸβλ. Λίνου Πολίτη. Παρατηρήσεις στὸν «Ἐπόκοπο» τοῦ Μπεργαδῆ, Προσφορὰ εἰς Στίλπ. Π. Κυριακίδη, Ἑλληνικά, Παράρτ. 4 (1953) 546κκ.

²) Ἀπὸ λογοτέχνες πὺ τὴ χρησιμοποιοῦν τὸ ἀρχεῖο τοῦ Λεξικοῦ σημειώνει μόνον τὸ Μωραϊτίδη (Διηγήματα 3, 3 *ἔτσάκισεν ἡ ἡμέρα*) καὶ τὸν Ξενόπουλο (Ἀναδυομένη 111 *ἅμα τσακίσει ὁ ἥλιος*). Τὴν ἔχει καὶ ὁ Βλαστός στὸ λεξικὸ του 364.

Ἡ σύμφυρση πού ἔχουμε στὸν Ἀπόκοπο δὲν ξέρω ἂν εἶναι λαϊκὴ κι' αὐτὴ ἢ ἀνήκει στὸν ποιητὴ μας: ὥστε τζάκισε τὸ σταύρωμα ἢ μέρα. Τὴ φράση δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ τὴ συντάξουμε (τὸ σταύρωμα δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀντικείμενο, γιατί τὸ τσακίζει στὴν περίπτωση αὐτὴ εἶναι ἀμετάβατο) — γι' αὐτὸ καὶ μιλοῦμε γιὰ σύμφυρση —, τὸ νόημα ὅμως εἶναι ἀπόλυτα καθαρὸ: ἔτρεχα ὡς τὴν ὥρα πού πέρασε τὸ μεσημέρι. Ὁ ἀφηγητὴς ἔχει χωρίσει τὴν ἡμέρα σὲ τρία, τὸ πρωί, τὸ μεσημέρι καὶ τὸ δειλινὸ (πρβλ. 11 *πουρνὸν τοῦ τρέχειν ἤρχισα...*, ὥστε καὶ τζάκισε τὸ σταύρωμα ἢ μέρα..., 15 *λοιπὸν τὸ τρέχειν ἔπαυσα...*, (17) *καὶ ἀγάλι ἀγάλι ἐπήγαινα...* (19) *καὶ πρὸς τὴν δειλὴν ἔσωσα...*).

117 *καὶ τὸ ταχὺ τὴν Κυριακὴν τὴν ὄψιν τοὺς νὰ νίβγουν
καὶ σκολινὰ νὰ βάνουσι, στὴν ἐκκλησιὰν παγαίνουν.*

Ἔτσι ὁ βιενναῖος κώδικας καὶ ἡ βενετικὴ ἔκδοση. Ἡ ὁμοιοκαταληξία ὅμως, κανονικὴ σὲ ὅλο τὸ ἔργο, ἀπαιτεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο τελικὰ ρήματα, πού δίνουν νόημα — τὸ μόνο μάλιστα δυνατὸ —, ν' ἀντικατασταθεῖ μ' ἓνα συνώνυμό του. Ἔτσι ὁ Πολίτης⁹ στὴ θέση τοῦ *νίβγουν* ἔβαλε τὸ *πλένουν*, προσθέτοντας τὴν παρατήρηση ὅτι ὁ τύπος *νίβγω* εἶναι στὴν Κρήτη σπάνιος, ἐνῶ τὸ *πλένω* πολὺ συνηθισμένος. Ὡστόσο, καθὼς μὲ πληροφορεῖ ὁ φίλος Μανούσακας, οἱ Κρητικοὶ λένε πάντα *πλύνω*, καὶ ὄχι *πλένω*. Ἐπειτα ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι λόγοι πού ἐπιβάλλουν, νομίζω, τὴν ἀνάγκη, τὸ λάθος νὰ τὸ ἰδοῦμε στὸ δεύτερο καὶ ὄχι στὸ πρῶτο ρήμα: πρῶτα πρῶτα ὁ τύπος *παγαίνω* εἶναι κι' αὐτὸς ἄγνωστος στὴν Κρήτη. Ἐπειτα ἡ πρόταση *στὴν ἐκκλησιὰ παγαίνουν*, ὅπως δείχνει τὸ νόημα, εἶναι ἐξαρτημένη ἀπὸ τὴν προηγούμενη, ὄχι ἰσοτιμὴ της, ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ ἐξηγηθεῖ ἢ παρὰλειψη τοῦ *νά*: νὰ βάζουν σκολινὰ (γιὰ) νὰ πάνε στὴν ἐκκλησία. Καὶ ὄχι μόνο τὸ *νά* εἶναι κατὰ τὴ γνώμη μου ἀναγκαῖο· εἶναι καὶ ὁ ἀόριστος (νὰ πάνε, ὄχι: νὰ πηγαίνουν). Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὑποπτεύομαι πὼς στὴ γραφὴ *παγαίνουν* λανθάνει τὸ *νά* + ἓνα δισύλλαβο ρῆμα στὴν ὑποταχτικὴ τοῦ ἀορίστου. Προτείνω τὸ *νά φύγουν*, μὲ πολὺ δισταγμὸ, γιατί δὲν ὁμοιοκαταληχεῖ ἀπόλυτα μὲ τὸ *νίβγουν* (ἀνάλογη ἀτέλεια στὴν ὁμοιοκαταληξία π. χ. στὸ 19-20 *μέσην - πεζεύσειν*).

Ἀντικατάσταση τῆς λέξης πού χρησιμοποίησε ὁ ποιητὴς μὲ συνώνυμὴ της ἀπὸ τὸν ἀντιγραφέα βρίσκουμε καὶ σὲ πάπυρο τῆς Σαπφῶς (Pap. Berol. 9722 [= ἀπ. 98 D., στ. 8): *μήνα ἀντὶ σελάννα*, πού ἀπαιτεῖ τὸ μέτρο.

⁹) Ὁ. π. 555.

125 καὶ ἂν προτιμεύουν γέροντες μικροὶ καὶ κοδεσπότες,
ὡσὰν ἐπροτιμεύοντα ὄντες ἐζοῦμεν τότες.

Προτιμεύω σημαίνει δείχνω προτίμηση, τιμῶ πάνω ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Δέχομαι λοιπὸν τὸ γέροντες ἀντικείμενο — ἴσως μάλιστα ὁ ποιητῆς ἔγραψε γέροντας — καὶ ἐξηγῶ: ἂν μικροὶ καὶ μεγάλοι (κοδεσπότες, δηλ. νοικοκύρηδες, κατ' ἀντίθεση μὲ τοὺς νέους) τιμοῦν τοὺς γέροντες, ὅπως (οἱ γέροντες) τιμόντουσαν τότε πὺ ζούσαμε ἐμεῖς. Ἡ ἀδήλωτη ἀλλαγὴ τοῦ ὑποκειμένου δείχνει κάποια ἀδεξιότητα—ἂν καὶ ὁ λαϊκὸς λόγος τὴ συνηθίζει—, τὸ νόημα ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ παρεξηγηθεῖ. Γιατὶ ἡ μετάβαση ἀπὸ τὸν ἐνεργητικὸ τύπο στὸν παθητικὸ τοῦ ἴδιου ρήματος (προτιμεύουν - ἐπροτιμεύοντα) ὑποδηλώνει καὶ τὴ μεταβολὴ τοῦ ἀντικείμενου σὲ ὑποκείμενο.

301 Ἦτον ἀντίθετον σκαμνὶν τῆς βασιλειᾶς τῆς Ρώμης,
καὶ τῆς ἀλαζονειᾶς ἀγγειῶν καὶ τῆς διπλῆς τῆς γνώμης.

Ἡ περιγραφή τῆς πατρίδας τῶν δύο νέων παρουσιάζει τεράστιες δυσκολίες, κριτικὲς καὶ ἐρμηνευτικὲς. Τὸ πρῶτο δίστιχο

291 Ἐμᾶς εἶν' ἡ πατρίδα μας ὅπου ἔναι τὸ λογάρι
ὡς ἀπὸ φύσιν καὶ λουτροῦ ἐγεύγοντα τὸ ψάρι,

εἶναι ἀκατανόητο, τὸ ἴδιο καὶ οἱ φρ. (295) τοῦ κόσμου τὴν στρατιάν ἐνίκησεν τὸ πάλιον, (298) καὶ ὡσὰν τὰ ζάρια ἔβανεν τὰ ἔξι καὶ κράτειν τό ἔνα καὶ (300) τῆς σιραιᾶς ἰπάριον. Οἱ ἐρμηνεῖες πὺ πρότειναν γιὰ τὸ δίστιχο ὁ Κουκουλὲς καὶ γιὰ τὸ στ. 295 ὁ Πολίτης κι' ἐγὼ ὁ ἴδιος δὲν ἱκανοποιοῦν⁴.

Γιὰ ν' ἀρχίσουμε νὰ προχωροῦμε πρὸς τὴ λύση τῶν προβλημάτων τῆς περικοπῆς αὐτῆς—ἂν κάποτε κατορθώσουμε νὰ τὰ λύσουμε—, πιστεύω πὺς πρέπει νὰ προχωρήσουμε πολὺ μεθοδικά. Καὶ πρῶτα πρῶτα διαβάζοντας τὴν περιγραφή ἔχουμε στὴν ἀρχὴ τὴν ἐντύπωση πὺς στὴ χώρα αὐτὴ ἀρετὲς καὶ κακίες πᾶνε μαζὶ μαζὶ: ἡ πατρίδα τῶν νέων εἶναι καθρέφτης τ' οὐρανοῦ, εἰκόνα τοῦ κόσμου, κρίσις τῆς σοφίας, φεγγάρι τῆς βασιλείας, μάνα τῆς πλουσιότητος, ἀλλὰ καὶ τόπος ἄγριος

⁴) Πολίτης, ὁ.π. 557 κ. Ἴσως ἔχει δίκιο ὁ Πολίτης, πὺ στὴ λ. πάλιον (ὁ Légrand πάληο) ἀνακαλύπτει τὸ pallium=ἄμφιο ἱερατικὸ. Στὴ φράση ὅμως τοῦ κόσμου τὴν στρατιάν δὲν νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἐννοήσουμε τὴν κοσμικὴ στρατιὰ (=ἐξουσία;) πὺ νικήθηκε τάχα ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ. Γιατὶ στὴν ὑπόλοιπη περιγραφή τίποτε δὲ δείχνει πὺς ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ θεοκρατικὴ πολιτεία.

καὶ ἀδιάβατος, σκεῦος ἀλαζονείας καὶ ἀνειλικρίνειας (τῆς ἀλαζονειᾶς ἀγγειῶν καὶ τῆς διπλῆς τῆς γνώμης), γεμάτη περιψιὰ καὶ θρόσος.

Κατὰ τὴ γνώμη μου μιὰ τέτοια ἀμφιπρόσωπη εἰκόνα τῆς πολιτείας πρέπει νὰ τὴν ἀποκλείσουμε κατηγορηματικά. Ἡ συνέχεια τοῦ ἔργου δὲν μπορεῖ νὰ τὴ δικαιολογήσει μὲ κανένα τρόπο. Τὸ μόνο φυσικὸ εἶναι οἱ δύο νέοι νὰ παινέσουν τὴν πατρίδα τους, γιὰ νὰ φανεῖ ἀκόμα πιὸ μεγάλο τὸ πάθημά τους, ποὺ τόσο γρήγορα τὴ στερήθηκαν μὲ τὸ θάνατό τους. Ἄλλωστε, πῶς γίνεται ὁ πατέρας τους, ποὺ ἔφεγγε ὡς ἥλιος τὸ πουρνὸν καὶ ὡς φέγγος εἰς τὸ σκότος, νὰ κυβερνάει σὲ μιὰ πολιτεία ἀρκετὰ ὑποπτη;

Μὲ τὴν προϋπόθεση αὐτὴ ἀποτολμῶ νὰ δώσω μιὰν ἐρμηνεία τῶν στ. 301 - 2 πρῶτα: ἦταν σκαμνὶ ἀντίθετο τῆς βασιλείας τῆς Ρώμης καὶ σκεῦος (ἀγγειῶν) ἀντίθετο τῆς ἀλαζονείας καὶ τῆς διπλογνωμίας. Οἱ γεν. ἀλαζονειᾶς καὶ τῆς διπλῆς τῆς γνώμης ἀνήκουν στὸ ἐπίθετο ἀντίθετον, ποὺ ἐξυπακούεται καὶ ἐδῶ, ὄχι στὸ οὖσ. ἀγγειῶν. Μὲ δυὸ λόγια: ἡ πολιτεία εἶναι ὀρθόδοξη⁵, ἀντίθετη μὲ τὸν ἀλαζονικὸ καὶ διπρόσωπο καθολικισμό. Ἡ ἔκφραση εἶναι βέβαια στριφνὴ καὶ παρεξηγήσιμη, γιὰ τὸ σωστὸ ὅμως νόημα δὲν νομίζω πὼς χωρεῖ ἀμφιβολία.

Καὶ στὸ στ. 294 οἱ λ. περιψιὰ καὶ θρόσος πρέπει νὰ χρησιμοποιήθηκαν μὲ καλὴ σημασία. Περιψιὰ (< ὑπεροψία, ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὴν περί. Ἡ μήπως ἀναλογικὴ ἐπίδραση ἀπὸ τὴν περηφάνεια;) σημαίνει ἐδῶ: (ἀντρικὴ) περηφάνεια, ἀξιοπρέπεια, ὄχι ἀλαζονεία. Θρόσος εἶναι γιὰ τὸν ποιητὴ μας ταυτόσημο μὲ τὸ θάρρος. Προβλ. στ. 9 ἔδιωχνα μὲ θρόσος ἐλαφίνα, 122 κι' ἂν ἔναι θάρρος εἰς αὐτὲς καὶ ὑπεριψιὰ εἰς ἐκείνους⁶.

Γιὰ τοὺς ἄλλους στίχους τῆς περιγραφῆς δὲν ἔχω δυστυχῶς νὰ παρατηρήσω τίποτε: μόνο γιὰ τὸν 293 θὰ ἤθελα νὰ πῶ πὼς ἀναφέρεται στὴν τοποθεσίαν τῆς πολιτείας—ἦταν τριγυρισμένη ἀπὸ δάση ἀδιάβατα—καὶ δὲν ἔχει σχέση μὲ τὴν ἠθικὴ τῆς⁷.

⁵) Ἔτσι καὶ ὁ Πολίτης 558.

⁶) 121 Νά ἔχουν οἱ ἀρχόντισσες αὐλές, παλάτια καὶ τρικλίνους, κι' ἂν ἔναι θάρρος εἰς αὐτοὺς καὶ ὑπεριψιὰ εἰς ἐκείνους.

Αὐτὴ εἶναι ἡ παράδοση. Ἡ ἀντίθεση ὅμως αὐτοὺς - ἐκείνους ἀπαιτεῖ δύο ὁμάδες προσώπων: ἀρχόντισσες - τρικλῖνοι. (Ἡ μήπως πρέπει νὰ γυρίσουμε στὸ στ. 114 καὶ νὰ δεχτοῦμε τὴν ἀντίθεση νέοι - λυγροί;) Ὅπως καὶ νὰ ἔχει τὸ πρᾶγμα, πρέπει νὰ γράψουμε αὐτὲς.

⁷) Ὁ Πολίτης 558 γυρεύοντας νὰ ταυτίσει τὴν πολιτεία αὐτὴ, ἀμφιβάλλει ἂν πρόκειται γιὰ τὴν Κωνσταντινούπολη καὶ γιὰ τὴν Κρήτη διστάζει. Κατὰ τὴ γνώμη μου πρόκειται γιὰ ἐντελῶς φανταστικὴ πολιτεία καὶ εἶναι μάταιος κόπος νὰ ζητᾶμε νὰ τὴ βροῦμε στὸ χάρτη.

Στὸ τέλος λίγες παρατηρήσεις ποὺ δὲ χρειάζονται μεγάλη ἀνάπτυξη:

38 Ἡ κανονικὴ σειρὰ εἶναι: καὶ ἐκάθιζα στὸ <ν> τόπον ὁποῦ ἤβλεπα τὴν μέλισσαν. Ἡ πρόταξη τῆς ἀναφορικῆς, συνδυασμένη μὲ τοὺς παρατατικούς ἐκάθιζα, ἤβλεπα, νὰ μὴν παρασύρει κανέναν στὴ γνώμη πὼς ἔχουμε ἀόριστη ἐπανάληψη στὸ παρελθόν, ὅπως π. χ. στὸ παράδειγμα: ὅπου ἔβλεπε ὁ παπᾶς κερὶ πηδοῦσε.—87 Γράφε ἀστράφτει, πέ μας, καὶ βροντᾶ (ἢ παράδοση: ἦ). — 112 λίγο φωτιά ἄς προβάλει. Φωτιά μὲ τὴ σημασία: φῶς, λυχνάρι, δαδὶ ἀναμμένο, ἀπαντᾶ σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας. Πρβλ. καὶ Κορν. Ἐρωτόκορ. 1, 1035 κιαμιὰ φωτιά ἄς μοῦ φέρει, 5,1452. — 174 Γράφε κι' ἔχουν καὶ λόγον μέσα τους (ἢ παράδοση: λόγου). Πρβλ. 70, (182). — 290 Γράφε καὶ ποιά ν' παιρίδα ἄς ἐρωτᾶς... Στὸ ν'—ποὺ πρέπει νὰ προφερθεῖ ὑγρότερο (ν')—λανθάνει ὄχι μόνο τὸ εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἄρθρο ἦ. Καὶ σήμερα π. χ. λέγεται ποιά ν' μάνα σου; (=ποιά εἶναι ἡ μάνα σου;). — 471 Γράφε εἶδα διακόρους σ' ἐκκλησιές (ἢ παράδοση: κι' ἐκκλησιές). Τὸ νόημα: ποὺ ὑπηρετοῦσαν ἄλλοτε σ' ἐκκλησιές. (Πρβλ. 472 κι' εἰς τὸν πασιὸν ἀντρόγυνα, ποὺ ἦταν, πρὶν πεθάνουν, στὸν πασιό, νιόπαντρα). Ἐκκλησιές δὲν μπορούσε νὰ ἰδεῖ ὁ ἀφηγητῆς στὴ συγκέντρωση τῶν νεκρῶν, ποὺ ἔρχονται γιὰ νὰ τοῦ παραδώσουν γράμματα γιὰ τὸν Ἀπάνω Κόσμο.

Ἀξιοπρόσεχτη εἶναι ἡ συχνὴ σχετικὰ χρῆση ἐνεργητικοῦ τύπου τῆς μετοχῆς σὲ ρήματα ἀποθεϊκά: 96 κρατῶντα ἀπὸ τὸ χέριν (= κρατούμενα), 384 κι' εἶπε μας ἐξενίζοντα (=ἀπορώντας. Πρβλ. 18 ἐξενίζουμαν), 397 ἔρχοντας, 425 κοίτοντα στὸ κρεβάτι μου (ὁ ἀκόλουθος στίχος εἶναι παρενθετικὸς. Ἡ ἀπόδοση τοῦ κοίτοντα=καθὼς κοιτόμουν εἶναι τὸ ἐφάνη μου), 457 μὴ δύνοντα τὸ ἀποκριθῆν. Ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ γνήσια λαϊκὴ χρῆση (πρβλ. τὰ σημερινὰ πηγαίνοντας κι' ἐρχόντας, κοιμώντας κτλ.), ποὺ πήγασε ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τὰ ρήματα αὐτὰ νὰ σχηματίσουν μετοχὴ ἐνεστώτα, ποὺ δὲν εἶχαν (οἱ μιχ. σὲ -όμενος εἶναι ἄχρηστες). Ἀκριβῶς τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ οἱ Ρωμαῖοι: hortans, verens, fungens, partiens κτλ. Ἡ νεοελληνικὴ γλώσσα ἔχει τόσο λίγους συνθετικούς τύπους, ποὺ εἶναι κρίμα πὼς οἱ λογοτέχνες μας παραμέρισαν τὴ χρῆση αὐτῆ, ἂν καὶ δὲν εἶχαν παρὰ ν' ἀκολουθήσουν τὸ παράδειγμα τοῦ Σολωμοῦ (καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς) καὶ τοῦ Κάλβου (ποῖος ποτὲ τὸν ἤκουσε παραπονοῦντα;).

I. Θ. ΚΑΚΡΙΔΗΣ